

Шевчук В. П.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального процесу, Прокурор відділу захисту інтересів
громадян та держави при застосуванні законів про адміністративні
правопорушення Генеральної прокуратури України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОМ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ У ПІДГОТОВЧОМУ СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Постановка питання про роль суду як гарантії допустимості доказів обумовлена не тим, що доказ повинен бути остаточно визнано недопустимим, а необхідністю усунути допущені при отриманні і закріпленні доказів порушення, що згодом, при ухваленні вироку, не дозволять їх використовувати.

Ряд вчених вважає, що питання допустимості (недопустимості) повинні вирішуватися саме в судових стадіях кримінального процесу (Юдківська Г. Ю. Презумпція невинуватості в кримінальному процесі України та практиці Європейському суду з прав людини : автореф. дис. .. канд. юрид. наук / Г. Ю. Юдківська ; Академія адвокатури України. – К., 2008. – 20 с., с. 20). В протиріччя цій позиції деякі процесуалісти (Попелюшко В. О. Про допустимість доказів у контексті статей 334 та 335 Кримінально-процесуального кодексу України / В.О. Попелюшко // Вісник Верховного суду України. – 2007. – № 11 (87). – С. 41-45, с. 45) вважають, що у ході судового слідства розглядати спірні питання доказів вже трохи запізно, оскільки вони вже покладені в основу обвинувачення та обвинувального висновку. На думку цих вчених, допустимість (недопустимість) доказів доцільно вирішувати на тій стадії процесу, на якій їх збирають (подають) та досліджують.

Цілком справедливою уявляється думка С. В. Некрасова щодо того, що «особливий зміст виключення доказів присутній тільки в суді присяжних. Присяжні, добір яких саме відбувається не за ознакою професійної підготовленості, відгороджуються за допомогою виключення з розгляду з їх участю доказів, що не володіють властивістю допустимості, від впливу на них відомостей, отриманих з порушенням процесуального закону. Виключення доказів тут сприяє формуванню того рішення (вердикту), що не будується на фактах порушення закону» (Некрасов С. В. Юридическая сила доказательств в уголовном судопроизводстве / С. В. Некрасов. – М. : Экзамен, 2004. – 128 с., с. 29, 30).

В науковій літературі (Марасанова С. В. Организационные и процессуальные проблемы деятельности суда присяжных : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.В. Марасанова. – М., 2002. – 26 с., с. 17) все частіше відстоюється позиція, що питання про допустимість доказів повинне бути вирішене остаточно на стадії підготовчого судового прова-

дження (попереднього розгляду справи суддею, попереднього слухання) при наявності можливості оскаржити ці рішення.

Ми не можемо погодитися з позицією, відповідно до якої всі питання про допустимість доказів повинні вирішуватися не пізніше, ніж у ході підготовчого судового засідання. Аналіз процесуальних засобів збирання та дослідження доказів не дозволяє у всіх випадках вирішувати це питання на першій з судових стадій. Крім цього, сумніви у допустимості доказу в деяких випадках можуть вперше виникнути при розгляді справи в суді.

Крім того, пунктом 8 Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання порядку здійснення судового розгляду в судовому провадженні у першій інстанції відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» № 223-1446/0/4-12 від 05 жовтня 2012 року встановлено, що застосоване законодавцем при наданні визначення поняття «докази» формулювання «фактичні дані, отримані у передбаченому КПК порядку» та положення ч. 3 ст. 17 КПК про те, що обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом, свідчать, що відомості, матеріали та інші фактичні дані, отримані органом досудового розслідування в непередбаченому процесуальним законом порядку чи з його порушенням, є очевидно недопустимими, а це відповідно до ч. 2 ст. 89 КПК тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате. Зазначене правило застосовується і щодо доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (ст. 87 КПК) за умови підтвердження сторонами кримінального провадження їх очевидної недопустимості. В іншому випадку суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення.

Таким чином, проблема визнання доказів недопустимими та виключення їх із доказової бази багато в чому спричинена недосконалістю норм кримінального процесуального закону. Закономірним наслідком цього є те, що органи кримінальної юстиції застосовують норми про допустимість (недопустимість) доказів на свій розсуд. Дана обставина свідчить про необхідність подальшого удосконалення встановленого законом процесуального порядку та правових наслідків визнання доказів недопустимими.

Чернега І.Л.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ: НОВЕЛА ЧИ РЕГРЕС?

Новий Кримінальний процесуальний кодексу закріпив норму, яка викликає багато дискусій не лише серед теоретиків, але і серед практиків в галузі кримінального процесуального права. Мова йдеться про пока-